

LA RIQUESA POÈTICA I LITERÀRIA DELS GOIGS DE MN. RAMON BERGADÀ I SOLÀ (i II)

Jordi Morant i Clanxet

L'any passat ens fixàrem, globalment, en la poesia del recordat rector, que tant va fer per l'Església de Constantí, amb la seva pastoral d'home de zel i estima al sacerdoti. Es digne de lloança el volum literari dels seus goigs publicat a través del Full Parroquial de Constantí durant els temps que hi va estar. Es lletra planera, sense grans metamorfosis literàries ni lingüístiques. Els escrivia conscient dels feligresos que en aquella època podien entendre sense embuts, ni consultar ningú.

L'any passat, publicàrem als "Estudis de Constantí" alguns dels trets biogràfics del nostre rector, preferentment sobre la fornida lletra poètica que va escriure.

La poesia religiosa Mn. Ramon Bergadà, molt sovint enalteix els valors patris, amarats per la devoció, l'espiritualitat popular i el sentiment català; no hi ha gaire teologia. La gent de poble entén d'espiritualitat quan un sant determinat s'invoca amb la fe del qui ho demana, per al favor demanat. Els goigs són al nostre entendre, lloances sortides de l'ànima i la religiositat del poble. Son fulles volanderes; ara els goigs tenen un caire més artístic, no hi manca la música, ara tenim les referències històriques del goigs que invoquen, però la lletra continua sent la petició i el prec. A les fulles dominicals constantinenques, Mn. Bergadà n'hi va incloure deu.

Els permetem fer una pinzellada històrica referent als goigs, extreta del nostre llibre, "Iconografia de Tarragona. Recull dels Goigs", Tarragona 1972.

ORIGEN I ANTECEDENTS

Els goigs constitueixen una de les manifestacions més antigues del cant popular religiós. Són poesies líriques en honor de Crist, de la mare de Déu i dels sants.

Podríem cercar el seu origen en la pròpia música gregoriana i aquest és el criteri dels nostres musicòlegs. Lluís Millet diu: "Els cants de Quaresma tenen gairebé tots la

mateixa litúrgica. El temps de penitència floreix en l'ànima popular i a la severitat del text correspon la tonada semi-gregoriana..."⁽¹⁾

A les esglésies de Catalunya, València, Aragó, Balears, Navarra i terres del Rosselló i de la Cerdanya, tingueren els goigs i cobles religioses ampla manifestació a partir dels segles florents del romànic. Per això, el notable folklorista Serra i Boldú explica el fet dels goigs: "La musa popular ens ha conservat des dels segles XI i XIII **l'alba o l'albada**, generalment de caràcter religiós; el **romanç** històric o novel·lesc, i sobretot els **goigs**".

"Els goigs dels ous" a honor de la mare de Déu del Món "que's canten gaire bé per tot en lo pahís". Ens aclareix, també, que els cantors rebien com a obsequi una cistella d'ous, motiu pel qual eren coneguts cant i cantaires.⁽²⁾

Les manifestacions que transcrivim tingueren més encontre per Pasqua i pel Roser. Aquells cantors sembla que formaren els primers grups de caralles en les quals no mancaven les línies poètiques a honor de la Verge. Del segle XIII, els ha arribat un dels cants que entonaven:

**Flor de lir Verge Maria
Cantarem y fort de bon cor
Vostres laus ab alegria.**

**Per vós pregar ver Maria
vostre fill lo Salvador
Que vos meta en bona vida.**

Refermant el que diem, el benedictí Pare Sunyol féu uns notables estudis d'aquestes manifestacions poètiques i musicals que eren acompanyades d'una dansa. Aquest religiós analitza els cants que entonaven antigament la **Ballada dels goys de nostra Dona en vulgar cathalan a ball redó**, i que consta al "Llibre vermell" (segle XIV) del Monestir de Montserrat. Els goigs comencen així: **Los set goigs recomtarem – et devotament cantant – humilmen saludem – la dolça Verge Maria.**

Aquest cant marià, a criteri del Pare Sunyol, era un ballet de les nostres contrades de muntanya i era acompanyat al so d'un sac de gemecs o cornamusa i de flaviol. Al segle XV, cerquin les lloances que arreu de les terres catalanes s'han cantat a la Verge del Roser. Himne a Maria, la paternitat del qual alguns folkloristes atribueixen a Sant Vicenç Ferrer, mentre que d'altres els consideren més reculats, puix que els caramellaires ja els interpretaven al Dissabte de Glòria.⁽³⁾

**Vostres goigs ab gran plaer
contarem Verge Maria
puix la vostra senyoria
es la Verge del Roser**

1. Lluís Millet: *El cant popular religiós*. Conferència donada al Palau de la Música Catalana, 22-11-1912, amb motiu del III Congrés Nacional de Música Sagrada. Recull d'escrits "Per nostre ideal". Barcelona, 1917.

2. Valeri Serra i Boldú. Victor Oliva: *Llibre d'or del Rosari a Catalunya*. Barcelona, 1925. Amades i Coromines, al seu volum *Els Goigs* (1939), pàg. 5, amplien els orígens: "Hauriem de cercar la naixença dels goigs en els temps confusos del baix llatí, a les llengües romàniques. La poesia catalana primitiva deu al llatí l'impuls rítmic i el provençal infinitat de formes lèxiques, difícil de determinar el moment de la pròpia desclosa".

3. Dom Gregori M. Sunyol, treball a la "Revista Montserratina", Vol. 1910, anys 1911 i 1912.

El mestre Romeu, que analitzà el tema dels goigs del Roser, ens ho comenta així: "Entre les moltes melodies que podríem escollir, convindrà que ens fixem amb els **Goigs a Nostra Dona**, de l'eminent polifonista català en Joan Brodieu, mestre de Capella de la Catedral d'Urgell el segle XVI, perquè la melodia que ell trià al seu treball ens vindrà com l'anell al dit, no sols per la seva melodia i sabor popular, sinó que també per la seva relació de paternitat que la uneix amb la melodia dels **Goigs del Roser**.

Aquestes composicions típicament populars estan constituïdes per l'endrea o introducció, seguint l'estrofa i la tornada. Ordinàriament es componen de deu a dotze estrofes, i es completen de sis versos octosil·làbics i formen quarteta els quatre primers i els dos darrers, i es completen amb els dos versos finals de la tornada o endre.

Les festes del Roser aportaren, segons sembla, un novell esplai de fe i carrer en les jornades de primavera dedicades al jovent. El soplug de gremis i confraries, les **Priores** tenien a cura la festa religiosa, ensems que els **Paverdes i Pavordeses** escollits, presidien la festa de carrer.

Amades ens diu: "A Catalunya el conte de la Mare de Déu del Roser a assolit força més importància que en altres més pobles. Poc temps després de la fusió a casa nostra del miracle del cavaller de Colònia, ocorregut el segle XV. Aquestes congregacions van aplegar el jovent sota el digne cristià que dedicà a la Mare de Déu les festes i les expressions que fins aleshores fet un altre sentit. Entre altres coses les Confraries del Roser altes coses."⁽⁴⁾

ESPLENDOR DELS GOIGS

Parlar dels goigs seria molt laboriós i ens ompliria moltes pàgines. Hem esmerçat una pinzellada de la seva antigor. En els anys difícils de la llengua catalana, franquisme i més lluny, els goigs a més, van servir per reivindicar l'esclat de la llengua. El rector de Vallfogona, Josep Vicens i Garcia trencava motlles, en favor dels goigs; les autoritats espanyoles no van poder contra la llengua. "Amb llicència eclesiàstica", llegim als goigs. El tema, a més, és molt complexe. Permeteu-me un incís: qui escriu fundà una entitat que coneixem per Gogistes Tarragonins, en va ser president i de goigs se'n fan molts i molts a diari, són un tresor de l'Església, i són, ara, petites peces d'art i es nodreix dels associats. Tot això serveix per qualsevol advocació dels nostres pobles. Per Constantí és vàlid com el primer dia, de molts segles. Constantí va tenir un rector que va fer història amb les facetes de poeta, d'historiador i pastor d'ànimes. Aquests són els goigs. Diem més, primer van ser els goigs marians i després arribà la simfonia de les advocacions a Crist en tot el que és i representa, els snts i les santes, que són legió.

Goigs de la Puríssima Concepció de Maria Santíssima

Catalans amb alegria
Cantem Himne triomfal:

Catalunya, canta, canta,
de Maria'ls sants llaors,

4. Lluís Romeu: "Ora del cançoner popular de Catalunya". Vol. I. Barcelona. 1928.

concebuda nou, Maria
Sens pecat original.

que la verge pura i santa
ne's l'amor dels seus amors,
lo teu cel de poesia,
ta grandesa sens igual.

Goigs a llaor del gloriós patriarca S. Josep, quina imatge venera en una capelleta del carrer Major d' aquesta vila.

Des de'l fons de la capelleta
Que us fa al Carrer Major,
Sant Josep, sigueu l'estella
De la nostra població.

Rescobla i darrera estrofa

Quan vindran males anyades
no deixeu a Constantí
deslliureu de pedregades
los jardins del Francolí;
i del fons de la capella
que un farà'l carrer Major.

Fem constar que la dita capella es construí poc després que Mn. Bargadà el donés a conèixer, ni tampoc no hi manquen les corresponents tornades.

Goigs a llaor de Sant Feliu, Màrtir africà patró de la vila de Constantí

Celebrant nostra victòria
gran apòstol gironí:
Sant Feliu, des de la glòria
Protegiu a Constantí.

Vostra vila vos dedica
bella iglesia principal,
adornada, gran i rica,
amb rumbeig de catedral,
perla i joia colossal
del bell camp tarragoní.

Goigs a llaor, de la Mare de Deu de la Mercè patrona de Barcelona, amb motiu del VII centenari de son descens a dota ciutat.

Quants astres Déu vos dona
Damunt del front seré.
Sigueu-me de patrona
de nostra Barcelona,
Verge de la Mercè.

L'infern com un vesubi
pretén aniquila'ns
gardeu, el gran diluvi
de mals als catalans;
Salveu-nos ¡Oh patrona!
com Arca de Noè.

Goigs en alabança a la Sagrada Família; Jesús, Maria i Josep.

Dedicats al insigne benefactor d'aquesta parròquia, el molt il·ltre. Dr. Pere Cardà, canonge penitentier de Tarragona; tot recordant l'hermós i antich de la Sagrada Família que es venera a l'oratori de sa casa.

Cantem amb molta alegria,
Cantem, pobres pecadors:
Jesús, Josep i Maria
regneu en los nostres cors.

Vellets, infants i donzelles
entreu al nostre model;
obriu, mortals, les parpelles
per deure un quadre del cal;

GOIGS EN LLAOR DEL GLORIÓS PATRIARCA SANT JOSEP

LA IMATGE DEL QUAL ES
CARRER MAJOR I PLAÇA
VILA DE

VENERA EN UNA CAPELLA DEL
DE L'ESGLÉSIA DE LA
CONSTANTÍ

Des del fons de la capella
que us va fer el carrer Major,
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Vós dúieu vara florida,
Oh fuster de Natzaret,
i al braçat, fent la dormida,
¿com somnia el Jesuset!
com al lliri va l'abella,
tots venim a volior.
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Del camí de Tarragona
ja us veiem ¡Gloriós Sant!
Constantí és vostra corona
i Vós sou el seu encant;
per Vós canta la donzella
i el vellet i l'infantó:
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Els del barri estem de festa
i els demés barris també;
sou el sant de més requesta,
tot i sent pobret fuster:
amb la Verge, per parella,
i Jesús, per companyó.
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Us hem fet capella nova,
demanant-vos bona sort;
qui us demana sempre troba
bona vida i bona mort.
I encendrem la llum més bella,
la que faci més claror.
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Quan vindran males anyades
no deixeu pas Constantí,
deslliureu de pedregades
els jardins del Francolí;
i del fons de la capella
joiell del carrer Major
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

Des del fons de la capella
que us va fer el carrer Major,
*Sant Josep, sigueu l'estrella
de la nostra població.*

¶ *Aquest és el servidor fidel i prudent (al-leluia)*

¶ *A qui el Senyor confia la seva casa (al-leluia)*

PREGUEM

Oh Déu, la vostra providència admirable va escollir sant Josep com espòs de la santíssima mare del vostre Fill. Feu que des del cel intercedeixi per nosaltres aquell que ara venerem com a protector a la terra. Per Crist Senyor nostre. ¶ Amén.

RECORRIDA

Des del fons de la ca-pe - - lla que us va fer el ca - rrer Ma - jor, Sant Jo - sep, si - gueu l'es - tre - - lla de la nos - tra po - bla - ció

TOCADA

SOBLES

Vós dé - ieu va - ra flo - ri - - da, Oh, fus - ter de Nat - za - - ret, i al bra - çat, fent la dor - mi - - da, ¿com som - nia el Je - su - set

com al ll - ri va l'a - be - - lla, tot ve - nim a vo - li - - us.

Lletre: Mn. Ramon Bergadà i Solà

Música: Mn. Josep Moragas i Ravell

Dibuix: Maria Mercè Plana

Si 'l mon els prenguès per guia
Seria un jardí de flors.

Goigs a llaor del Sant Àngel de la Guarda.

Quina novena (24 setembre - 2 octubre) se celebra solemnement, en aquesta parròquia de Constantí, i dedicats a tots els nois i noies de las vila.

Ja que Déu, amb gran amor,
propet nostre us ha enviat,
Vos sereu, Àngel sagrat,
Nostra guia i protector.

La Providència divina,
mes amable que una mare.
un bon àngel que'ns empara
des del naixement destina,
i aquest àngel sagrat,
ens defensa amb gran fervor.

Goigs en alabança a Sant Pasqual Bailón, patró de Vila-Real,

i de totes les associacions eucarístiques. Dedicats al digníssim Doctor- Arxiprest de la parròquia de Vila-real, Dr. D. Miquel Padrós, prevere, natural de Tarragona.

Serafi del Sagrament
patró de Vila-real.
Doneu-nos en cor ben ardent
Per Jesús ¡oh Sant Pasqual ¡

Sant difunt, encar parleu
i obreu miracles sens fi
sent difunt, encar mireu
a l' Hòstia santa i allí
ens hi trobareu juntament
com brases com la fornal.

Goigs a llaor de la Mare de Deu del Carme mare i patrona dels Carmelites.

Dedicats als meus germans carmelites fra Ramon del Sagrat Cor C.D. i M.M. M. Teresa del Sant Àngel i Carme de Sant Eliseu, C.C.c.

Carmel, astre del dia,
Santa nau de salvació:
Ens posem, Verge Maria,
Baix la vostra protecció.

Oh mareta amorosida
prepareu la nostra sort,
lluitareu la nostra vida,
consoleu la nostra mort,
i nosaltres, cara dia,
cantarem amb devoció.

Aquests goigs els musicà el mestre Mn. Josep Moragas, organista de Constantí.

Goigs a llaor de la Mare de Deu de la Bovera que es venera a l'ermita del mateix nom, situada al terme de Guimerà, del nostre Arquebisbat.

Com floreix la pàtria aimada
als vostres peus encisera ¡;
Sigueu la nostra advocada,
oh Verge de la Bovera.

Deslliureu de nostra terra
d' aixutesa i tempestat,
de la posta, fam i guerra;
més de tot el vil petat,

Goigs a llaor de Sant Feliu

màrtir africà

Patrò de la vila de Constantí de l'Arquebisbat de Tarragona (Tarragonès)

Celebrant vostra victòria,
gran apòstol gironí:
Sant Feliu des de la glòria
protegiu a Constantí.

La ciutat escilitana
en va ser vostre bressol;
la felix terra africana
fou l'aurora, Vós el sol.
Pàtria mia iquin consoll
per tu naix un serafi.

Sant Feliu...

Estudiàreu a Cesarea,
que es fa nova rica Argel,
concebiu la gran idea
de dur ànimes al cel,
i embarquet amb gran anhèl
cap al cel barceloní.

Sant Feliu...

Amb els dos companys d'estudi,
Sant Cugat i Sant Roman,
comenceu vostres preludis
de gran zel mercadejant;
tot venent i predicant
escampeu l'amor diví.

Sant Feliu...

Sant Cugat a Barcelona,
per apòstol s'ha quedat;
cap a Empúries i Girona,
Vós, gojós, haveu passat,
escampant la caritat
com sa flaire el gessamí.

Sant Feliu...

Prest vingué la ventolera
de l'infern contra els fidels

trepitjats, com blat a l'era,
amb turments els més cruels.
Vós, alçats els ulls al cel,
sou portat davant Rufí.

Sant Feliu...

De l'apòstol l'esclavina
amb la sang es tenyirà,
els turments que se us commina
per tres jorns han de durar;
més el cel us aidarà,
gran apòstol gironí.

Sant Feliu...

Percudit el primer dia
i vilment encadenat
Vós sofríu la tirania
de ser així empresonat.
¿Pensarà el tirà malvat
turments per fer-vos sofrir?

Sant Feliu...

L'endemà us arrossegaren
per les places i carrers;
vostre cos tot magullaren
vostra sang formà reguers;
mes Déu dóna més plaers
quan més gran n'és el sofrir.

Sant Feliu...

Ben lligat i amb una mola
sou tirat de cap al mar,
mes el cel us aconsola
i vos cuida a deslligar;
n'és el cel qui us fa trobar,
damunt l'aigua, bell camí.

Sant Feliu...

Jesucrist, amb gran damera,
vos vol dar l'eterna sort;
un cor d'àngels que us espera
fa ben dolça vostra mort;
descansen, ja sou al port
de la joia sense fi.

Sant Feliu...

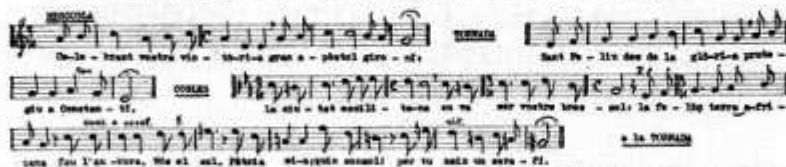
De ma terra dotze pobles
vostre nom s'han imposat;
vostre nom és dels més nobles
a Girona i veinat.
Sabadell n'està emprendat
i emprendats n'estem ací.

Sant Feliu...

Nostra vila vos dedica
bella església principal;
adornada, gran i rica,
amb rumbeig de catedral,
perla i joia colossal
del bell camp tarragoní.

Sant Feliu...

Dibris: JERONI GIRAULT - Text: RAMON BERGADA, prov. - Música: JOSEP MORAGAS, prov.

V. El just com la palmera florirà.

R. I com el cedre del Liban serà multiplicat.

PREGUEM

O Déu, que inflamàreu el benaventurat Feliu amb desig vehement de martiri; infonou en els nostres cors l'amor de la pàtria celestial; en tal manera, que no ens n'arrabassin ni les coses pròsperes ni les contràries. Per nostre Senyor. Amén.

que duu el mon encadenat
com l'infern se restallera.

Goigs a llaor de la Mare de Deu del Lloret, quina imatge es venera a l'ermita del mateix nom situada al terme de Renau, del nostre arquebisbat.

I la que's la nostra advocada
Contarem per tot indret:
Déu vos guard, immaculada
Verge santa de Lloret.

Tot el Camp de Tarragona
feu venir a vostres peus;
tot formant vostra corona
de Cambrils a Santes Creus
Si ho fa així, pàtria aimada
de virtuts serà en esplet.

Goigs en llaor de la imatge de la Mare de Deu del Carme que's venera en la capella al Hospital i col·legi de les germanes Carmelites de la Caritat, de Caldes de Montbui.

Puig floriu, com una rosa,
al bull mig de l'Hospital;
empareu-nos, bondadosa
Mare nostra celestial.

Entre rams de flors i lliris
d'hermosíssima blancor,
entre mig d'encesos ciris
sobresurt nostre blancor;
feu, senyora; del nostre cor
vostre esplèndit cirial.

Naturalment a les fulles impreses que aquell rector publicava en ectaveta doble, no amb el sistema tradicional dels goigs, sempre deia constar, a cada estrofa, la tornada, que no hem posat al present estudi.

Goigs de nostra Senyora del Torrents, venerada en sa hermosa ermita situada en el terme i prop de la vila de Vimbodí.

Voltada d'estels, Senyora
damunt dels núvols dels vents,
vetlleu-nos sempre a tothora
Mare de Déu del Torrents.

Del torrent de tantes gràcies
digneu-vos assadolla'ns
lliureu-nos de les desgràcies,
gardeu a nostres infants.
sigueu la consoladora
de tots els nostres servents.

Música de Mn. Salvador Ritort, Prevere.

Goigs en lloança dels Sants Màrtirs Abdon i Semen. Patrons del poble de Llorens de Vallbona.

Puix de Déu son tan amats
màrtirs, Abdón i Senén;
davant del Omnipotent
siguéu nostres advocats.

De llagosta i pedregades
deslliureu els nostres camps;
de les nostres contrades
aparteu pestes i llamps,
lliureu-nos, Principalment,
de la pesta dels pecats.

Goigs a llaor de Sana Anna quina festa es celebra el 26 de juliol en la capella de la Mare de Déu del Claustre del Monestir de Vallbona de les Monges.

Santa Anna és la guia Tots els pobles de la terra més santa que hem vist. voldrien tindre una plau sa filla es Maria i del nét Jesucrist.	per tancar de colp la guerra i obrí el temple de la pau; i el temple té Santa Anna que ofereix el món confús.
--	--

Goigs a llaor del Gloriós Apòstol Sant Pere Patró del poble de Belltall.

Puig del cel sou lo clauer; Dau-nos vostra caritat, Vos que en seu lo davanter Del excels apostolat.	Belltall damunt la serra domineu tot lo país, feu sigui nostra terra com lo vostre paradís i del cim d'aqueix roquer vetlleu lo Principat.
---	---

No sabem del cert si Mn. Bergadà va fer més goigs. Aquests no els hem cercat, havent tingut a mà els tres llibres manuscrits existents que es guarden a Constantí, no havent-n'hi més. És una bona aportació literària al món dels goigs, i encara més ho és, amb la primícia que donem del manuscrit original, del llibre "Diario" que feu servir, dels goigs a Sant Feliu, patró de la Vila de Constantí.

Encara més, no podíem oblidar al sant copatró de Constantí, Sant Sebastià Màrtir. És molt possible que no existissin, els va fer un bon amic nostre, Mn. Josep M. Ferré i Castelló, poeta, musicats per Mn. Francesc Tàpies, canonge. No estaran de més els versos de Mn. Ferré, edició de 1963, dels Gogistes Tarragonins.

Goigs a llaor de Sant Sebastià co-Patró de la vila de Constantí.

Constantí nostra clemència Nit i dia cantarà: Déu ens guard de pestilència Màrtir Sant Sebastià.	Doneu vida venturosa a la gent de Constantí, de la Pàtria joiosa ensenyeu-nos el camí, i a l'Amor amb penitència vostra llum ens guiarà.
---	---